

Otomata Teorisi (BİL 2114)

Fırat İsmailoğlu

Hafta 10:
Turing Makinesi (Bölüm 1.5)

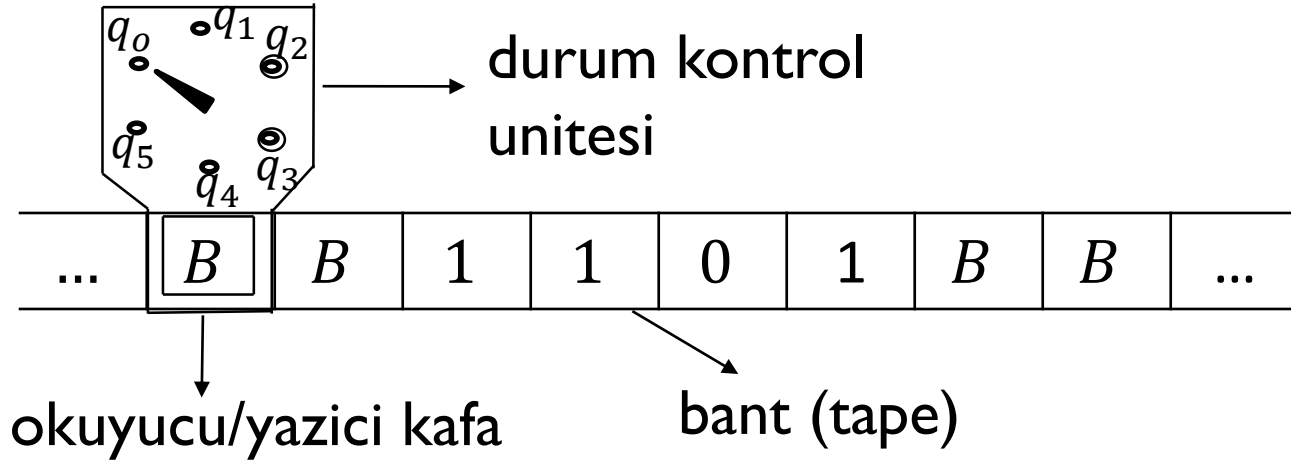
Hafta 10

Plan

1. Turing Makinesini Ziyaret
2. Turing Makinesi ile Hesaplama

Turing Makinesinin Bileşenleri

Bir Turing makinesi, bir durum kontrol unitesi , bir okuyucu/yazıcı kafa (head) ve bir banttandır. Olustugunu gecen hafta belirtmistik.

Ayrıca kafanın sağa-sola hareket edebileceğini, bantdan harf okuyup-yazabileceğini,

bantın hücrelerden oluştuğunu ve sonsuz uzunlukta olduğunu,

durum kontrol unitesinde final durumlarından birine geldiğimizde kelimenin kabul edileceğini görmüştük.

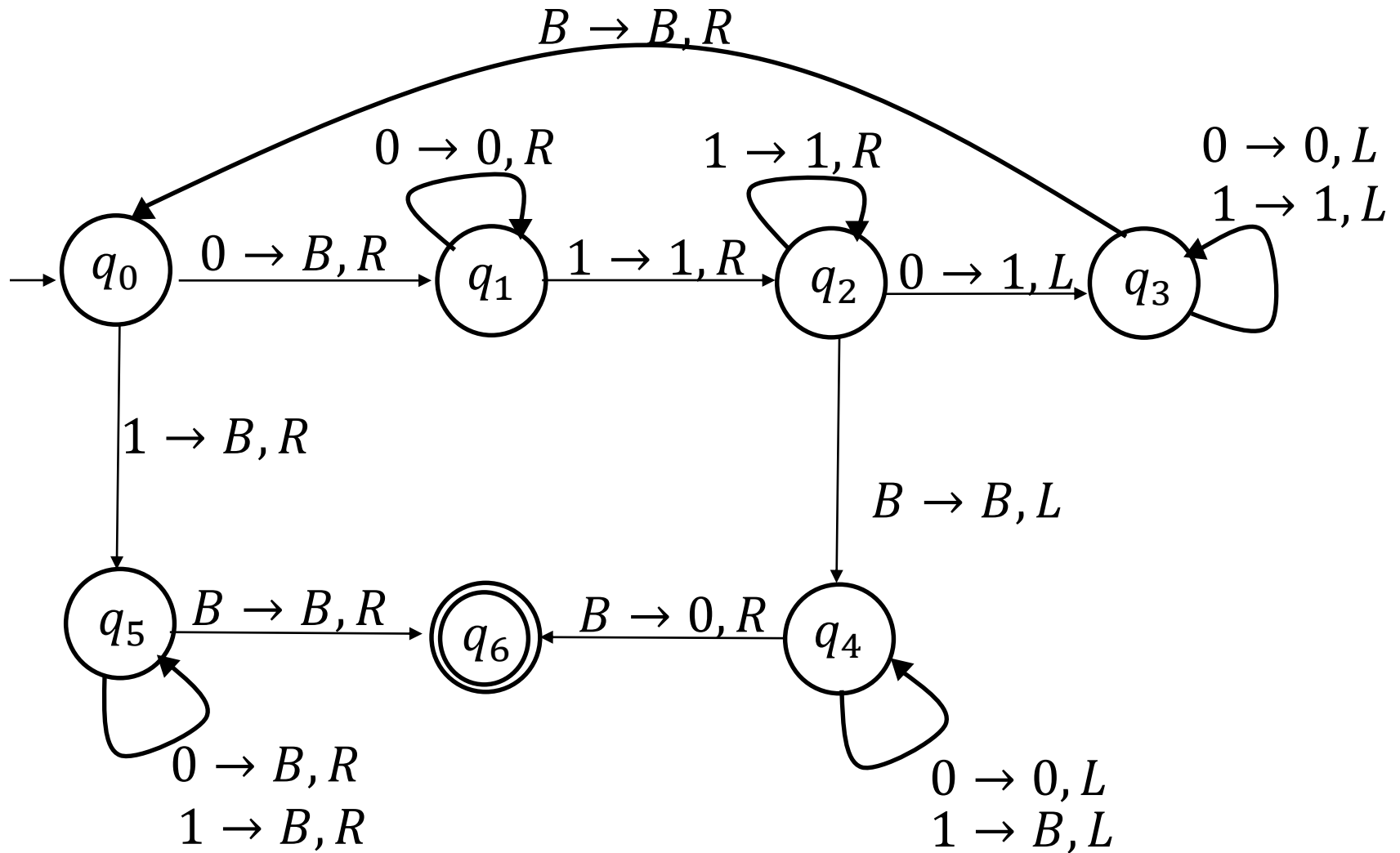
Turing Makinesi ile Hesaplama

Turing makinesi ile $f(m, n) = \max(m - n, 0)$ (m, n pozitif tamsayılar) fonksiyonunu hesaplayan bir TM inşa edelim.

$f(m, n)$ fonksiyonunu hesaplamak için bu fonksiyonu önce $w = 0^m 10^n$ kelimesine çevireceğiz daha sonra bu kelimeyi aşağıda sonlu durum ünitesi verilen TM'nin bantına yerleştirip okuyacağız.

Turing Makinesi ile Hesaplama

Turing Makinesi ile Hesaplama

- q_0 : Döngüyü başlatan durum. q_0 'da 0 geldikçe döngü devam eder. q_0 'da bir kere 1 gelirse bantın sağ taraftaki harflerinin tamamı B yapılarak q_6 durumuna gidilir.
- q_1 : Bu durumda makine bant üzerindeki 0 bloğu boyunca sağa ilerleyerek en soldaki ilk 1 harfine gider, q_6 durumuna geçer.
- q_2 : Bu durumda makine 1 harfini okudukça 0 harfini okuyana kadar sağa ilerler. Eğer 1'ler bloğundan sonra 0 gelmez ise B bulunugunda q_4 durumuna gecilir.
- q_3 : Bu durumda B bulunana kadar makine sola hareket eder, B bulunduğunda sağa hareket eder ve q_0 durumuna geçer, böylece döngü yeniden başlatılır.
- q_4 : Bu durumda B bulunana kadar makine sola hareket eder. Bu arada 1 harfi bulunursa B yapılır.

Turing Makinesi ile Hesaplama

q_5 : Bu durumda banttaki 0 ve 1 bantın sağ taraftaki harflerinin tamamı B yapılır ve q_6 durumuna geçilir. Özel olarak q_5 durumuna varılması durumunda çıkarma işleminin sonucu 0 olur.

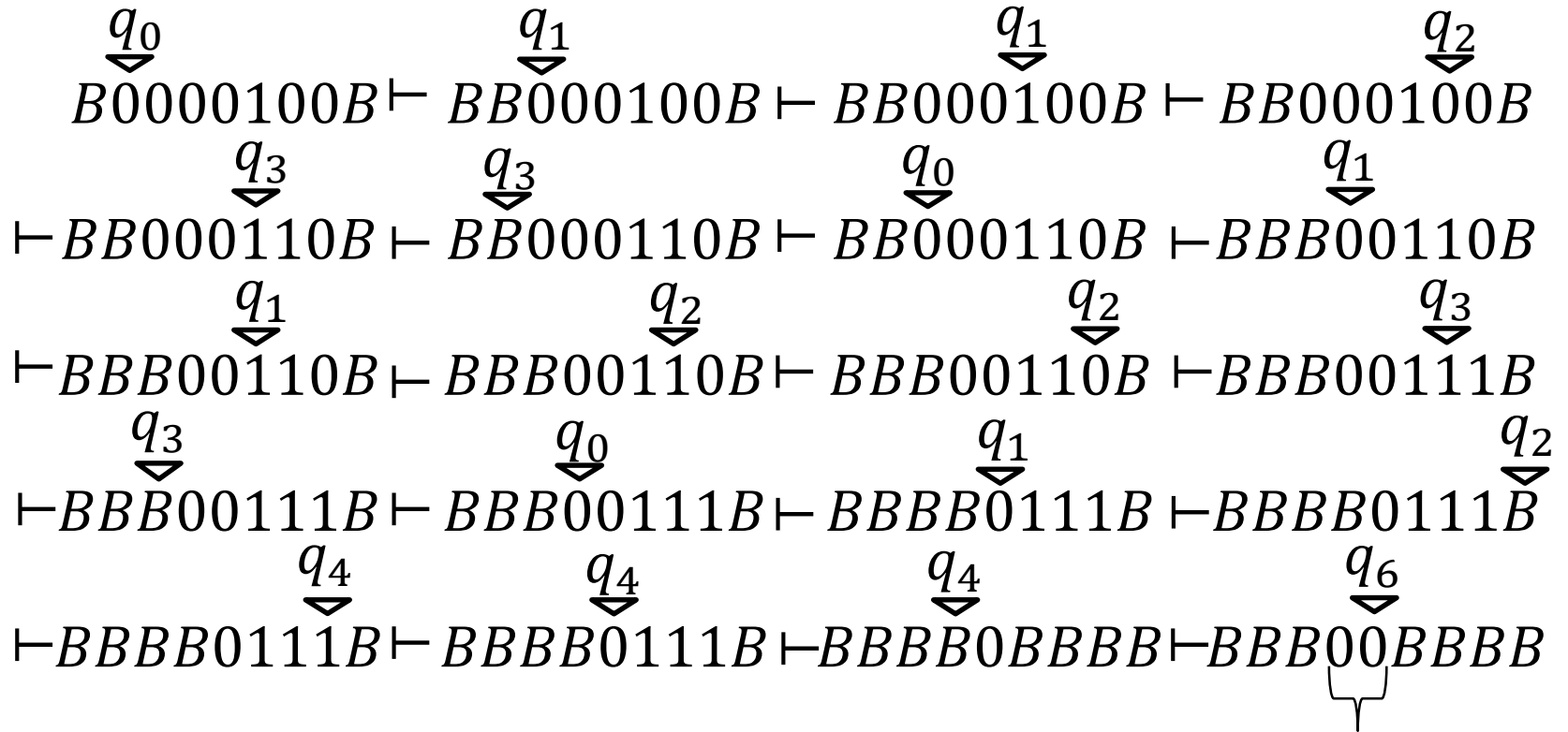
q_6 : durumunda çıkarma işlemi tamamlanlanır ve makine durur. Final durumudur. Bu durumda hiç bir geçiş yoktur.

Sonuc olarak q_6 durumunda iken banttaki toplam 0 sayısı çıkarma işleminin sonucudur.

ör. $f(4,2) = 4 - 2 = 2$ çıkarma işlemini gösterilen TM de yapalım.

Bu işlem için banta yazılacak kelime 0000100 dır.

sonuç olarak
2 adet 0 kaldı

Turing Makinesi ile Hesaplama

ör. Verilen iki tamsayı için turing makinesiyle toplama yapalım.

x ve y iki tamsayı olsun. Ve bu sayıları tekli ifadeye dönüştürelim:

$$x \rightarrow w(x) \in \{0\}^x \quad (x \rightarrow \underbrace{00 \dots 0}_{x \text{ tane}}); \quad y \rightarrow w(y) \in \{0\}^y \quad (y \rightarrow \underbrace{00 \dots 0}_{y \text{ tane}})$$

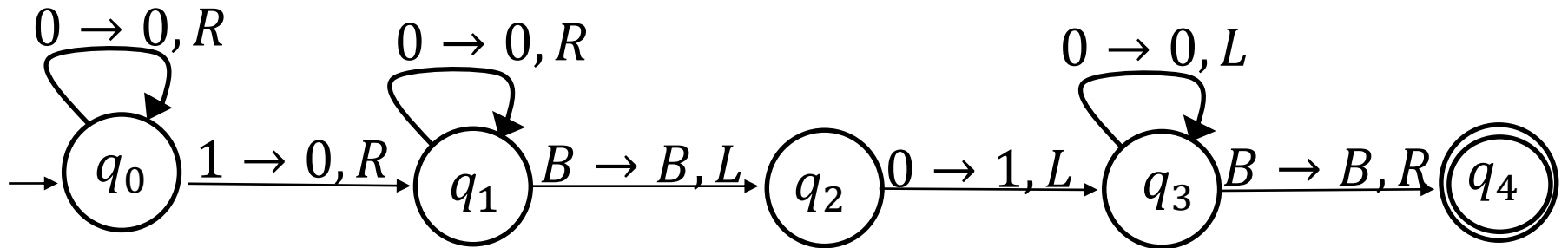
Banta $w(x)1w(y)$ yazalım. Turing makinesi formal olarak şu şekilde verilmiş olsun.

$$Q = \{q_0, q_1, q_2, q_3, q_4\}, \Sigma = \{0, 1\}, \Gamma = \{0, 1, B\}, F = \{q_4\}$$

δ	0	1	B
q_0	$(q_0, 0, R)$	$(q_1, 0, R)$	-
q_1	$(q_1, 0, R)$	-	(q_2, B, L)
q_2	$(q_3, 1, L)$	-	-
q_3	$(q_3, 0, L)$	-	(q_4, B, R)
q_4	-	-	-

Turing Makinesi ile Hesaplama

Kabul durumu q_4 'e vardığımızda banttaki toplam 0 sayısı, toplama işlemimin cevabını verir. Örnek olarak 2 ile 1 i toplayalım. Bu durumda banta yazılacak kelime 0010 olur.

